

Əhmədiyyə Cəbrayilov - 100

Fransada avtomobil zavoduna
Əhmədiyyə Cəbrayilovun adı verilmişdi...

İnsan ömür adlı gözəl, şirin, elə o qədər də acı, çətin bir səfərdədi. Bu səfər zamanı insanın yoluna çıxan əngəllər onu sınaqlarla bərkidir. Dözümlülüğün artırır, daha gərgin vəziyyətdə, daha mürəkkəb şəraitdə çalışmağı öyrədir. Kamil insan çətin vəziyyətdə belə çıxışı yolunu əsəblə, gərginliklə deyil, səbirlə tapa bilər.

İkinci Dünya müharibəsində azərbaycanlı döyüşçü Əhmədiyyə Cəbrayilov düşdüyü çətinlikləri dözümlü, özünə və təmsil etdiyi millətə saygısıyla, səbriylə yumşalda bildi. Həm də Fransada. Azərbaycandan kilometrərlə uzaqlarda.

Əsirlikdən qaçmışdı, partizan idi Əhmədiyyə. "Armed Mişel", "Ryus Armed", "Xarqo" və başqa adlarla Fransanın azadlığı uğrunda döyüşlərdə iştirak edib, Fransanın yüksək mükafatları və orden-medalları ilə təltif olunub. İşğalçı alman hakimiyyət orqanları onun başına 10 min alman markası mükafat təyin etmişdilər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev əfsanəvi partizan Əhmədiyyə Cəbrayilovun 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb.

Əhmədiyyə Cəbrayilov 1920-ci ilin 22 sentyabrında Şəki rayonunun Oxud kəndində anadan olub. İnsanın xarakteri yeniyetməliyindən formalaşır. Əhmədiyyə heç vaxt həmyaşıdlarından fərqləndiyinin fərqi varmazdı. Bu, hiss edilməzdi deyə başqaları da bu xarakterin necə püxtələşdiyinə əhəmiyyət verməzdi.

Qorxmazlığı, inadkarlığı, cəsurluğu ilə diqqət çəkən Əhmədiyyə Cəbrayilov Kənd Təsərrüfatı Texnikumunu bitirəndə müharibə başlayır. O, könüllü müharibəyə getmək və cəbhədə kəşfiyyatçı olmaq istədiyini bildirir. Ancaq komandanlıq onu aviasiya məktəbinə göndərir. Hazırlıq bitdikdən sonra bombardmançı-eskadriyaya təyin olunur.

Əhmədiyyə Cəbrayilovun düşüncə tərzi, həyata baxışı xoşa gələn idi. Düşünürdü ki, düşməne qalib gəlmək üçün evvelə onun dilini bilməlisən. Bu gərəklili düşüncəylə alman dilini öyrənir.

1942-ci ilin mayında onun əsgəri olduğu batalyon qeyri-mütəşəkkil şəkildə planlaşdırılmış hərbi əməliyyat səbəbindən döyüşdə uğursuzluğa məruz qalır və şəxsi heyətin çox hissəsi məhv olur. Əhmədiyyə Cəbrayilov sağ qalır. Almanlar yarı azərbaycanlı huşsuz vəziyyətdə Fransadakı Monqoban əsir düşərgəsinə gətirirlər.

1943-cü ildə əsir düşərgəsi komendantının qulluqçusu madam Jannanın köməyi ilə əsirlikdən xilas olur: fransız vətənpərvərləri almanların diqqətini yayındırmaq üçün Əhmədiyyəni tabutda gizlədir. Tabutu Jannanın evindəki zirzəmiyə gətirirlər. Sağaldıqdan sonra Əhmədiyyə fransız

dilini də öyrənir. Madam Jannanın sayəsində Fransa müqavimət hərəkatının fəalları ilə əlaqə yaradır, kapitan Delp-lankin (ləqəbi "Düma") rəhbərlik etdiyi eskadronun üzvü olur.

Əhmədiyyə Cəbrayilov komandiri kapitan Delplankin olan Düma Gizli Ordusuna keçirilir. Bir sıra tapşırıqlarla yanaşı, Əhmədiyyə Cəbrayilov dəmir yol xətlərini partladaraq düşmənin minlərlə fransız Almaniyadakı həbs düşərgələrinə aparmasının qarşısını alır. Həbs düşərgəsinə aparılan 500-ə yaxın fransız uşağını xilas edərək yaralanır, alman zabiti formasında olduğu üçün bir müddət alman hərbi hospitalında müalicə olunur. Albi şəhərinə hərbi komendant təyin olunan Əhmədiyyə Cəbrayilov bir müddət partizanlara çox əhəmiyyətli məlumatlar ötürür, bütün komandatura partizanları əsir götürərək partizanlara təhvil verir. O, körpüləri sıradan çıxarır, alman anbarlarını və faşist zabitlərinin yaşadığı evləri yandırır. Onun başçılığı altında Lion şəhərinin mərkəzində düşmənin tankları yandırılır. Müvəffəqiyyətlə aparılan təhlükəli əməliyyatların müqabilində Fransa Kommunist Partiyasının baş katibi Moris Torez ona tapança bağışlayır.

Düşmənin dilini çox yaxşı bilən azərbaycanlı döyüşçü 4 əməliyyatdan sonra kəşfiyyat qrupunun rəhbəri olur. Xidmətdəki fədakarlığı ilə seçilən Armed Mişel bir ay sonra fransız medalı ilə təltif olunur. Daha sonra ona üzərində Şarl de Qollun öz əli ilə yazdığı qısa mətnli məktub təqdim olunur: "Əzizim Armed Mişel, xidmətinizə görə vuruşan fransız xalqı adından sizə təşəkkür edirəm. Sizin Şarl de Qoll".

Əhmədiyyə Cəbrayilov yalnız uğurlu əməliyyatlarla kifayətlənmir, səlis danışdığı alman dilini tabeliyindəki kəşfiyyatçılara da öyrədir. Azərbaycanlı partizanın konkret hədəfləri vardı. O, tezliklə alman zabiti forması geyinərək alman sənədlərinə xüsusi diqqət ayırmaqla düşmənin arxasında əməliyyat aparmaq planlarını sınaqdan keçirməyə başlayır. Tapşırıqları komandirlərindən alsa da, əməliyyatı özü planlaşdırırdı. Kəşfiyyat komandirinin layiqli xidmətləri nəticəsiz qalmadı. Tezliklə Armed Mişel ilk "Könüllü xidmətə görə Xaç" ordeni ilə təltif edildi. Xidmətlərinə görə Fransa Respublikasının ali hərbi mükafatı - "Dəmir Xaç"la təltif olundu. Bu ordenə layiq görülən həmyerlimiz Fransada hər-

bi paradda ölkə prezidentindən öndə addımlaya bilərdi. SSRİ-də cəmi 2 nəfər bu medalla təltif edilmişdi: Marşal Jukov və Əhmədiyyə Cəbrayilov...

Şarl de Qoll başda olmaqla, Fransa xalqı və dövləti partizan Əhmədiyyə Cəbrayilovun xidmətlərini unutmadı. Fransa hökuməti Dijonda ona kiçik avtomobil zavodu hədiyyə etdi. Üstəlik, Əhmədiyyə Cəbrayilov Fransa prezidenti Şarl de Qollun dəftərxanasında məsul vəzifəyə təyin olundu. Lakin bunlar qəlbi Vətənlə döyünən Əhmədiyyəni qütbətdə saxlamağı bacarmadı. 1951-ci ildə Azərbaycana qayıtmaq qərarına gəldi. Şarl de Qoll ona Fransanın bütün nəqliyyat növlərindən pulsuz istifadə etmək hüququ olan ölkə vətəndaşı şəhadətnaməsini təqdim etdi. On gün sonra isə rəhbəri olduğu avtomobil zavoduna Armed Mişelin adı verildi.

...Dünyanın ən qəddar diktaturalarından biri sayılan SSRİ-nin xüsusi xidmət orqanları tərəfindən Vətənə qayıdan Əhmədiyyə Cəbrayilova Oxud kəndini tərk etmək qadağan edildi. Bütün mükafatlar, hətta məktublar, fotolar, pulsuz gediş hüququ əlindən alındı. Fransa prezidentinin dostu Oxud kəndində çobanlıq etməyə başladı. Qəddar rejimin rəhbərliyi bir neçə il sonra yumşaldı - keçmiş döyüşçü aqronom təyin olundu.

Əhmədiyyə Cəbrayilov 1963-cü ildə ona mükafat olaraq verilmiş yüz min dolları Sülh Fonduna bağışladı. Yalnız bundan sonra Xruşov onun şəxsi sənədlərinin, mükafatlarının, o cümlədən "Hərbi Xaç" ordeninin qaytarılması barədə göstəriş verdi.

Əhmədiyyə Cəbrayilov illər sonra ona qaytarılan ordeni kəndə gətirib onu səliqəylə köhnə nəsil sandığının içinə qoydu...

1966-cı ildə Sovet İttifaqında rəsmi səfərdə olan Fransa prezidenti general Şarl de Qoll Əhmədiyyə Cəbrayilovla gö-

rüşdü. Bu tarixi görüş bir çox qaranlıqları aydınlığa qovuşdurdu...

Bir gün onun kənddəki evinin qarşısında yenidən avtomobillər dayandı. Əhmədiyyə Cəbrayilovu ziyarətə gələn bir vaxtlar tabeliyində döyüşdüyü dostu, Fransanın müdafiə naziri, general idi. O, Fransa prezidentinin rəsmi məktubunu öz silahdaşına verərək bildirdi ki, SSRİ vətəndaşı Əhmədiyyə Mikayıl oğlu Cəbrayilov Fransa hökumətinin hesabına bu ölkəyə dəfələrlə baş çəkmək və orada qalmaq hüququna malikdir. Fransada məşhur olan müharibə qəhrəmanı bu kiçik kənddəki köhnə evində bu ölkənin bütün yüksək hərbi mükafatlarına malik şəxs oldu. O, "Hərbi Xaç", "Könüllü xidmətə görə Xaç", "Fransanın Hərbi Medalı", "Fəxri Legion Ordeni" ilə təltif edildi.

Əhmədiyyə Cəbrayilov 1994-cü ilin 10 oktyabrında avtomobil qəzasında həlak olub. Şəkinin Oxud kəndində dəfn edilib.

Əfsanəvi qəhrəmanın təkrarsız ömür səyahəti başa çatdı...

Onun ölümündən xəbərsiz olan Fransa hökuməti 50 illiyi münasibətilə ona fəxri təqaüd və xatirə medalları göndərir. 1995-ci ilin oktyabrında, ölüm ildönümündə onun qəbri üzərində bürünc heykəli qoyulur. 1998-ci ilin 15 oktyabrında Fransa Müqavimət Hərəkatının könüllü döyüşçüsü Əhmədiyyə Cəbrayilova ölümündən sonra Fransanın azadlığı uğrunda döyüşlərdə iştirakına görə Minnətdarlıq Diplomu verilir...

Xalqımızın böyük filosofu və ədibi M.F.Axundova görə "əsl vətənpərvər o kimsədir ki Vətənin və millətin mənəfəti və azadlığı üçün cəfakəş ola". Əhmədiyyə Cəbrayilov belə cəfakəşlərdən olub. Belə vətənpərvər, igid atanın oğlu da bu xarakterlə formalaşmış; Mikayıl Əhmədiyyə oğlu Cəbrayilov da Dağlıq Qarabağda döyüşlərdə qəhrəmanlar kimi döyüşdü, şəhid oldu. Ona Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verildi.

Ata Cəbrayilovun da, oğul Cəbrayilovun da ömür yolu gənclər üçün əsl nümunədir.

İnsan heyətdə bir çox arzularına qovuşa, məqsədinə nail ola bilər. Əgər insan arzularının ardınca getsə, qarşısına qoyduğu məqsədlərinə nail olmaq üçün sonadək əzmlə çalışsa, xəyalı bir ömür yaşaya bilər. Bu xəyalilik istək və arzuların aliliyindən asılıdır. Ürəyi Vətəni üçün, onun azadlığı üçün döyünənlər sonrakı nəsillərə təkcə xatirələr deyil, həm də nümunədir. Əhmədiyyə Cəbrayilov nümunə ola biləcək bir ömür yaşadı...

**Baş leytenant
Günay TAĞIYEVA,
"Azərbaycan Ordusu"**